

MINDANNYIUNK EGÉSZSÉGE

Alattomos, rejtőzködő kór a herpesz

Az ajkakon, arcon időnként megjelenő kisebb-nagyobb, felhólyagosodó sebeket nagyanyáink kellemetlen, ámde ártalmatlan tünetnek vélték, amelyek pár nap alatt nyomtalanul eltűnnek. A többség a hólyagok megjelenését azzal magyarázta, hogy zsírosat vacsorázott, elrontotta a gyomrát és a szervezete így, „csömörrel” tiltakozik ellene. Mások azt gondolták, hogy valamilyen más betegség miatt belázasodtak és arcukon „lázkiütés” keletkezett. Akkoriban még az orvosok sem feltételezték, hogy mennyire alattomos, számtalan rejtett betegség forrásaként azonosítható kórokozó a herpeszvírus.

Az epidemiológiai kutatások módszereinek és technikai fejlődésének köszönhetően, ma a virológusok, a fertőző betegségek kutatásával foglalkozó szakemberek a pár évtizeddel korábban már sokkal többet tudnak ennek az ezerarcú, sokféle betegség okozására képes víruscsaládnak a mibenlétéről és működéséről.

Egy életen át a gazdaszervezet lakói

A jelenlegi kutatási eredmények szerint világszerte öt felnőtt közül négy hordo-

zója a víruscsalád egyik legegyszerűbb tagjának, a *herpes simplex* (HSV) kórokozónak. Igaz, a fertőzöttek többsége tünetmentes, de ez nem jelenti azt, hogy élete végéig az is marad. A kórokozóval való első találkozás (megfertőzés) után a vírusok nem távolíthatók el gyógyszerek segítségével, és ki sem ürülnek a szervezetből, hanem megbújnak az idegdúcokban és tetszhalott állapotba kerülnek. Amennyiben a gazdaszervezetet valamilyen szokásostól eltérő erősebb negatív hatás éri (lázás betegség, legyengülő immunrendszer, erősebb napsugárzás vagy akár bármilyen

Az érintett sem tudja, hogy fertőzött

A HSV-2 kórokozók különösen a nőknél rendkívül veszélyesek lehetnek, mert ha gyermeket várnak, már az anyaméhben megfertőződhetnek a vírussal a magzataik. A vírusok ugyanis – ellentétben a korábbi felfogással – képesek áthatolni a placentán. Az anya fertőzését többségében még terhessége előtt szexuális úton szerzi, tünete a genitális herpesz. Az újszülöttnél a fertőzés hatására agy-, máj-, tüdőfertőzés mutatkozhat, amely nagyon súlyos állapotot, sokszor maradandó károsodást, illetve halált is okozhat. Az anya fertőzöttségének felfedezése nem mindig sikeres, mert előfordul, hogy az általa hordozott vírusok éppen nyugalmi állapotban vannak megtermékenyülése idején, és csak később, a várandósság hónapjaiban aktiválódnak. Az is előfordulhat, hogy a szülésre készülő nő nem is tud a fertőzöttségéről. Napjainkban a várandósok kilenc hónap alatti három laborvizsgálatának az állami egészségügyben nem kötelező eleme az úgynevezett TORCH-vizsgálat, amely kimutathatná a leendő anya szervezetében az esetleges HSV-2-fertőzést, azt magánszolgáltatóknál lehet elvégeztetni körülbelül 25-30 ezer forint ellenében.

Kamaszkori csókból későbbi tumor

Arra való tekintettel, hogy az Epstein-Barr-vírus elsősorban nyállal terjed, köznyelven a fertőzést csókláznak is nevezik. A fertőzöttek döntő többségének már tizenévesen beköltözik a vírus a szervezetébe, ahol hosszú évtizedes lappangás után akár többféle tumor kialakulásában is szerepet játszhat. Gyakori eset, hogy a csecsemőt maga az anya fertőzi meg a baba ételét kóstolgatva vagy a cumiját lenyalogatva. Amennyiben valaki csak fiatal felnőttként fertőződik meg a vírussal, az esetek közel felében kialakul a *mononucleosis infectiosa*, amelynek tünetei a láz, torokfájás és a megnagyobbodott nyirokcsomók, továbbá a nagyfokú gyengeség, fáradékonyság. Ez utóbbi sokszor az akut fázis lecsengése után még hetekig, sőt hónapokig is megmaradhat. Sokszor mutatkozik lép- és májmegnagyobbodás is, de szív- vagy központi idegrendszeri problémák ritkán fordulnak elő. A mononucleosis infectiosa nagyon ritkán és nagyon kivételes esetben végződik halállal.

lelki megrázkódtatás), a HS-vírusok „felébrednek” és támadásba lendülnek. A virológusok hosszú évek óta kutatják, vajon milyen folyamat játszódik le a testben ahhoz, hogy aktiválódjanak a kórokozók. Ennek a kutatásnak a részeredményei már megszülettek, de arra még nem kaptak választ, hogyan lehetne leállítani ezt az „újraéledési” folyamatot.

Jelenleg, az említett kutatásoknak köszönhetően, már ismert az a tény, hogy több mint százféle herpeszvírus létezik. Ezeket három nagy csoportba osztották a kutatók: az elsőbe tartoznak

a már említett egyszerű HS-vírus 1-es és 2-es típusai, valamint a bárányhimlő, a *varicella zoster* vírusa (VZV). A herpeszcsalád HSV-csoportjának tagjai elsősorban az ajkakon, az arcon, a szemek körül vagy egyenesen a szemek okoznak hólyagosodó fekélyeket, de egyes genitális fertőzések, továbbá a bárányhimlő, az övsömör kórokozói is ebbe a családba tartoznak. A család 2-es csoportja a cytomegalovírusoké (HCMV). A világ népességének 50-80 százaléka harmincöt éves koráig átesik ezen a fertőzésen. A legtöbbjük észrevétlenül, mindenféle tünet nélkül lesz egész életére vírushor-

dozó és egyúttal folyamatosan fertőző is. Kivételes esetekben ez a vírusfajta okozhat magzati fejlődési rendellenességet, mirigyelát, valamint többségében a legyengített immunrendszerű embereknél (transzplantáltak, HIV-fertőzöttek stb.) szem-, ér- és ideghártyagyulladás, fekélyes vastagbélgyulladást, tüdő-, máj, illetve agyvelőgyulladást.

Majdnem minden földlakó fertőzött

A család harmadik tagja az Epstein-Barr-vírus (EBV), amely világszerte nagyon elterjedt kórokozó. Az Amerikai Egyesült Államok lakosságának 90 százaléka 20 éves koráig átesik a fertőzésen, de a fejlődő országokban sem jobb a fertőzöttek aránya. A vírus által okozott leggyakoribb kórkép a mononucleosis, amelyet az utóbbi évek kutatási eredményei konkrét összefüggésbe hoztak bizonyos nyirokrendszeri daganatok kifejlődésével. Amerikai kutatók újabb eredményei szerint a lupus kialakulásának hátterében is fellelhető az EBV-fertőzés.

L. I

Bárányhimlőből övsömör

Annak ellenére, hogy némely szülők feleslegesnek, olykor ártalmasnak tartják a bárányhimlő elleni védőoltás beadását, öröndetes és megnyugtató hír, hogy szeptembertől végre Magyarországon is kötelező lesz a betegség elleni oltás. Ezzel a később felnövő generációk védetségét szerezhetnek számos súlyos betegség ellen.

Némelyek ártalmatlan gyerekbetegségnek gondolják a bárányhimlőt, holott annak szövődményei eleve fenyegetik a gyermeket, későbbi következményei pedig megkeseríthetik a felnőttkor éveit. Aki gyerekkorában átesett a fertőzésen, a gerincvelő idegdúcaiban egy életen át magával hurcolja a bárányhimlő vírusait, amelyek csupán a nekik megfelelő alkalomra várnak, hogy ismét megtámadják a gazdaszervezetet. Elegendő hozzá egy gyengébb egészségi állapot, gyakori stresszhelyzet, pszichés problémák vagy akár egy kiadós napozás. Utóbbinál a nap UV-sugarái szinte hívogatják az „alvó” vírusokat az aktív működésre. Ezek az ártó ingerek bőven elegendők ahhoz, hogy felnőttként a hajdani bárányhimlős gyerek megtapasztalja az övsömör gyötrelmeit. A több hétig is elhúzódó, fájdalmas betegség csak azoknál alakulhat ki, akik gyerekként voltak bárányhimlősök. Ennek oka, hogy a szervezet a bárányhimlő elleni küzdelme után, a vírus „hibernálódik” a testnek azon a területén, ahol később övsömör képében támadni fog. Amikor a vírus, valamilyen negatív hatás folytán, ismét aktivizálódik, megjelenik az övsömör. Szerencsére csak egyetlen alkalommal. Többé ilyen formában a vírusok már nem támadnak, de nem zárható ki, hogy „leleményesen” a betegség valamilyen más formáját produkálják majd legközelebb.